

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Understanding teacher agency in universities: why and how lecturers shape and navigate university teaching practices

Kusters, M.C.J.

Citation

Kusters, M. C. J. (2025, July 3). *Understanding teacher agency in universities: why and how lecturers shape and navigate university teaching practices*. ICLON PhD Dissertation Series. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4252685>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4252685>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting/ Summary

Hoofdstuk 1 - De algemene inleiding

Centraal in dit proefschrift staat het concept van teacher agency en de kritieke rol daarvan in universiteiten. Teacher agency wordt gedefinieerd als het vermogen van docenten om actief vorm te geven aan hun onderwijspraktijk en beslissingen te nemen binnen institutionele en maatschappelijke beperkingen. Het concept is echter complex en contextafhankelijk en wordt gevormd door factoren zoals *self-efficacy*, motivatie, overtuigingen en professionele identiteit, naast organisatiecultuur en maatschappelijke verwachtingen. In de algemene inleiding wordt benadrukt dat het begrijpen van teacher agency cruciaal is om docenten in staat te stellen betekenisvolle en stimulerende leerervaringen te creëren. De hoofdstukken in dit proefschrift zijn gericht op het onderzoeken van hoe docenten hun onderwijspraktijk vormgeven en hoe ze navigeren binnen het dynamische landschap van universiteiten, waarbij ze een evenwicht zoeken tussen de soms met elkaar concurrerende taken van onderwijs en onderzoek. In dit proefschrift worden de noodzaak om verder te gaan dan conventionele meetmethoden voor onderwijskwaliteit, en het belang voor een dieper begrip van de besluitvormingsprocessen van docenten benadrukt. De opzet van dit proefschrift omvat, naast de algemene inleiding en discussie, vier studies: een verkennend onderzoek naar de percepties van agency bij docenten, de ontwikkeling van een meetinstrument op maat voor universitaire contexten, een analyse van teacher agency in onderwijsscenario's en een verkenning van de onderliggende overtuigingen die de onderwijspraktijk van docenten vormgeven. Het doel met dit proefschrift is naast een dieper begrip van de theorie, bijdragen aan institutioneel beleid dat een cultuur van teacher agency bevordert. Het erkennen van de complexiteit van teacher agency levert waardevolle inzichten voor het ondersteunen van docenten in hun onderwijs, wat kan leiden tot verbeterde onderwijspraktijken en algehele kwaliteit van hun lesgeven.

Hoofdstuk 2 - De verkennende studie

In het tweede hoofdstuk is het onderzoek beschreven naar hoe docenten hun professional agency ervaren en hun rol als *change agents* binnen hun instellingen. Interviews met docenten van verschillende faculteiten identificeerden drie keraspecten van professional agency: invloed op het werk, ontwikkeling van werkpraktijken en onderhandelen over professionele identiteit. Docenten ervoeren aanzienlijke autonomie bij het ontwerpen van cursussen, maar ondervonden uitdagingen bij het beïnvloeden van institutioneel beleid en curriculum. Ondanks hun enthousiasme voor onderwijsontwikkeling gaven leerkrachten aan een gebrek aan tijd en institutionele ondersteuning te ervaren om veranderingen door te voeren.

Met dit onderzoek werd een kloof aangetoond tussen persoonlijke aspiraties en structurele beperkingen door universiteitsbeleid, vooral op het gebied van professionele ontwikkeling. Uit het onderzoek bleek dat samenwerking tussen collega's als essentieel werd beschouwd, maar in de praktijk onderbenut bleef. Sommige docenten gaven aan zich geïsoleerd te voelen. Daarnaast bestond er een spanningsveld tussen onderzoeks- en onderwijsverantwoordelijkheden, waarbij onderzoek vaker prioriteit kreeg. Dit ontmoedigde onderwijsinnovatie.

Een implicatie uit dit hoofdstuk was dat universiteiten een omgeving moeten creëren waarin lesgeven wordt gewaardeerd en structurele mogelijkheden voor professionele ontwikkeling worden geboden. Aanbevelingen omvatten het stimuleren van interdisciplinaire samenwerking, het belonen van innovatief lesgeven en het bevorderen van open communicatie tussen docenten en het opleidingsbestuur. Er werden alternatieve dimensies voorgesteld om de contextspecificiteit te benadrukken: invloed op universitair onderwijs, ontwikkeling van universitair onderwijs en onderhandeling over docentidentiteit.

Met het onderzoek werd het belang aangetoond van institutionele erkenning van de bijdragen van docenten aan onderwijs, om hen in staat te stellen een grotere rol te spelen in onderwijsveranderingen en zo de kwaliteit van universitair onderwijs te blijven verbeteren.

Hoofdstuk 3 - De methodologische studie

In het derde hoofdstuk werd de ontwikkeling van context-specifieke onderwijs-scenario's beschreven. Deze scenario's werden zo ontwikkeld dat ze gericht zijn op het meten en begrijpen van teacher agency binnen universiteiten. De studie identificeerde de belangrijkste uitdagingen waarmee docenten worden geconfronteerd, zoals betrokkenheid van studenten, flexibiliteit van het curriculum en omgaan met administratieve verantwoordelijkheden. In de eerste fase werden door middel van interviews met docenten realistische onderwijsdilemma's (*bumpy moments*) vastgesteld, die vervolgens werden gebruikt om scenario's te creëren die authentieke universitaire onderwijservaringen weerspiegelden. Daarna werd een validatieproces uitgevoerd met panels van deskundigen om eerst de schrijfvorm van de scenario's vast te stellen, en vervolgens met een tweede panel de potentie te beoordelen om teacher agency uit te lokken. Tot slot werden pilot-interviews gehouden om de bruikbaarheid van de scenario's te testen. De reeks scenario's dient als een dynamisch instrument om teacher agency te ontlocken, docenten te helpen nadenken over hun onderwijspraktijk en alternatieve strategieën te verkennen om met uitdagingen om te gaan. Door een kader te bieden waarmee de contextafhankelijke aard van teacher agency onderzocht kan worden, draagt dit hoofdstuk bij aan het empirisch onderzoek naar teacher agency vanuit een ecologisch perspectief.

Hoofdstuk 4 - De typologie van agentic actions studie

Uit het vierde hoofdstuk bleek dat docenten verschillende acties ondernamen bij uitdagende onderwijsscenario's, zoals beschreven in Hoofdstuk 3. Op basis van de op scenario's gebaseerde interviews, konden deze acties worden gecategoriseerd in thema's als curriculumaanpassing, studentenbetrokkenheid en pedagogisch-didactische innovatie. Docenten toonden uiteenlopende vormen van "agentic actions," variërend van kleine methodologische aanpassingen tot grote herontwerpen van cursussen.

In dit onderzoek werd een typologie van agentic actions ontwikkeld op basis van het ecologische model van teacher agency, met drie typen acties: Leidend, Aanpassend en Ondersteunend. Deze typen acties weerspiegelden verschillende manieren van besluitvorming en aanpassing bij het omgaan met onderwijsuitdagingen. Docenten die regelmatig hun onderwijs evalueerden, leken vaker betekenisvolle veranderingen door te willen voeren.

Belangrijke barrières voor *agency* waren werkdruk, een gebrek aan institutionele stimulansen en weerstand van collega's. In het hoofdstuk wordt benadrukt dat een omgeving die experimenteren en samenwerken stimuleert, docenten zou kunnen helpen meer eigenaarschap te nemen over hun onderwijs. Aanbevelingen omvatten het bevorderen van professionele leergemeenschappen, mentorprogramma's en institutionele erkenning van innovatieve onderwijsinspanningen. Het hoofdstuk besluit met dat een meer holistische benadering van het ondersteunen van teacher agency bij docenten nodig is om een cultuur van voortdurende onderwijsontwikkeling aan universiteiten te cultiveren.

Hoofdstuk 5 - De onderliggende overtuigingen van agentic orientations studie

S In dit hoofdstuk werden de onderliggende overtuigingen van teacher agency onderzocht in het vormgeven van en omgaan met uitdagende onderwijssituaties. Het onderzoek toonde aan dat beslissingen van docenten worden beïnvloed door persoonlijke waarden, professionele aspiraties en institutionele verwachtingen. Sommige docenten richten zich op studentgerichte benaderingen en pedagogisch-didactische innovatie, terwijl anderen onderzoeksverplichtingen of carrièreperspectieven prioriteren.

In het onderzoek in dit hoofdstuk werden overtuigingen geïdentificeerd zoals passie voor het vak, het bevorderen van studentensucces en institutionele druk rond prestatie-evaluatie en financiering. Met de typologie van agentic actions (uit Hoofdstuk 4) werd onthuld dat docenten meerdere typen acties ondernemen afhankelijk van de context, wat wijst op de noodzaak van een genuanceerd begrip

van hun handelen. In het onderzoek werden drie “agentic orientations” onderscheiden: Accommoderen & Ondersteunen; Leidinggeven, Accommoderen & Ondersteunen; en Leidinggeven. Deze drie groepen weerspiegelen verschillende manieren waarop docenten reageerden op uitdagingen, elk met gedeelde overtuigingen. Inclusiviteit en Gelijkwaardigheid kenmerken de eerste groep, Samenwerking en Verantwoordelijkheid de tweede, en Verandering en Innovatie de derde.

In dit hoofdstuk werd de complexe wisselwerking benadrukt tussen overtuigingen en agentic orientations bij het navigeren van onderwijssituaties. Een implicatie van dit onderzoek was het belang van professionele ontwikkelingsprogramma’s die rekening houden met de overtuigingen van docenten en maatwerkondersteuning bieden. Door deze overtuigingen te erkennen en ondersteuning op maat te bieden, kunnen docenten hun onderwijspraktijk beter afstemmen op hun doelen. Reflectieve praktijk, peer mentoring en interdisciplinaire samenwerking werden hierbij als effectieve strategieën aanbevolen.

Daarnaast benadrukte het onderzoek het belang van een institutionele cultuur die diverse onderwijsbenaderingen waardeert en ondersteunt. Een dergelijke cultuur stelt docenten in staat om teacher agency uit te oefenen op manieren die hun professionele voldoening vergroten en de kwaliteit van het onderwijs verbeteren.

Hoofdstuk 6 – De algemene discussie en implicaties

In het laatste hoofdstuk zijn de bevindingen van het proefschrift samengevat en zijn implicaties voor universitair onderwijs en beleid beschreven. In deze algemene discussie wordt de noodzaak benadrukt voor instellingen om teacher agency actief te ondersteunen door middel van beleid dat lesgeven en onderwijsontwikkeling erkent en beloont naast onderzoeksprestaties. Stimuleren van teacher agency vereist een veelzijdige aanpak, waaronder mogelijkheden voor professionele ontwikkeling, ondersteunend leiderschap en samenwerkende onderwijsculturen. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op de beperkingen van de huidige

evaluatiemethoden voor docenten, die vaak niet de complexiteit van de bijdragen van docenten aan het onderwijs weergeven. In dit proefschrift wordt beargumenteerd dat het integreren van de principes van teacher agency in professionele ontwikkelingsprogramma's kan leiden tot meer betrokken docenten die beter toegerust zijn om de uitdagingen van het moderne universitaire landschap aan te gaan. Aanbevelingen zijn onder andere het bieden van gestructureerde mogelijkheden voor docenten om na te denken over hun onderwijspraktijk, het stimuleren van interdisciplinaire samenwerking en ervoor zorgen dat onderwijsinnovaties worden erkend en beloond op institutioneel niveau. Het hoofdstuk eindigt met het benadrukken van het belang om teacher agency centraal te stellen in de manier waarop docenten worden erkend. Het gebruik van teacher agency als raamwerk voor de evaluatie van docenten biedt een authentieke, holistische en bruikbare maatstaf voor de kwaliteit van docenten. Door teacher agency te ondersteunen en prioriteit te geven, kunnen universiteiten docenten beter erkennen en waarderen voor alle dimensies van hun rol als docent, en de evaluaties afstemmen op de kerndoelen en -waarden van de universiteit.